

СИНТЕЗ ГЕОМЕТРИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ДВОПОВЗУННОГО КРИВОШИПНО-ВАЖІЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ З УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОПУСТИМИХ МАКСИМАЛЬНИХ КУТІВ ТИСКУ

При синтезі геометричних параметрів двоповзунного кривошипно-важільного механізму (2ПКВМ) дрогошвейної машини [2] необхідно враховувати максимально можливі кути тиску (рис. 1) в контурах $OA_0B_0C_0$ (КВМ-1) і $B_0C_0D_0$ (КВМ-2). Обчислення максимального кута тиску α_{1m} в КВМ-1 виконують відомими-

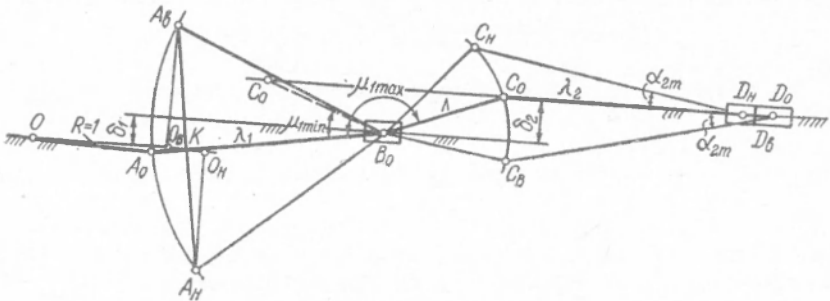

Рис. 1. Схема вибору початкового положення 2ПКВМ для визначення α_{2m} .

ми методами (наприклад, з допомогою номограм [1]). Що стосується КВМ-2, то відомими методами користуватись не можна, оскільки на функціональні залежності максимального кута тиску α_{2m} від геометричних розмірів КВМ-2 накладається вплив контура КВМ-1.

Відзначимо, що в КВМ-1 максимальний кут тиску визначається в положенні механізму, коли розташування ведучого кривошипа OA збігається з вертикальною віссю. Якщо кут повороту ведучого кривошипа OA_0 дорівнює 90° , то наявний максимальний додатний кут тиску (α_{1m}), а при $\varphi=270^\circ$ — максимальний від'ємний кут тиску ($-\alpha_{1m}$). Коли КВМ-1 центральний $\delta_1=0$, то максимальний додатний кут тиску дорівнює максимальному за абсолютним значенням від'ємного кута тиску $\alpha_{1m}=(-\alpha_{1m})$. У приєднаному центральному КВМ-2 $\delta_2=0$ така рівність максимумів α_{2m} не зберігається і залежить від взаємного розташування контурів, що визначаються кутом μ_1 .

Визначимо μ_1 , за яких зберігається (як і в центральному КВМ-1) рівність максимального додатного та максимального за абсолютним значенням від'ємного кутів тиску: $\alpha_{2m}=(-\alpha_{2m})$. Приєднаний КВМ-2 в початковому положенні позначимо $B_0C_0D_0$. У

цьому положенні шатун CD займає горизонтальну вісь. Умовимось вважати точку B повзуна нерухомим центром обертання розвинутого шатуна ABC . Тонкими лініями $B_0C_H D_H$ і $B_0C_B D_B$ позначимо положення КВМ-2 при $a_{2m} = |-a_{2m}|$ і визначимо початкове положення КВМ-1. Для цього покажемо шатун $AB = \lambda_1$ у середньому положенні сумарного кута коливання $\angle A_B B_0 H_H | \angle A_B B_0 A_0 = \angle A_0 B_0 A_H$. Зобразимо тонкими лініями $\angle O_B A_B B_0$ і $O_H A_H B_0$ крайні положення КВМ-1 відносно нерухомого центра обертання B . Проведемо через точку K , яка є центром відрізка $A_B A_H$, пряму BK до перетину дуги радіуса λ_1 в точці A_0 . Пряма $B_0 A_0$ ділить кут $A_B B_0 A_H$ навпіл. Таким чином, $O A_0 B_0$ визначає вихідне положення КВМ-1. Знайдений кут $\mu_{\max}$ — це кут зламу розвинутого шатуна, при якому забезпечується рівність $a_{2m} = |-a_{2m}|$. На схемі пунктиром $B_0 C_0'$ показано симетричне розташування плеча BC відносно положення $B_0 C_0$, яке визначає початкове положення 2ПКВМ при $\mu_1 = \mu_{1\min}$.

Аналітичне вираження кутів $\mu_{1\max} = \mu_{1\min}$ має такий вигляд:

$$\mu_{1\max} = \pi + \alpha_{10} - \gamma_0 \quad \text{і} \quad \mu_{1\min} = \alpha_{10} + \gamma_0,$$

$$\text{де } \alpha_{10} = \arctg \frac{\delta_1}{B_0 K} - \arctg \frac{2\delta_1}{\sqrt{\lambda_1^2 - (1 - \delta_1)^2} + \sqrt{\lambda_1^2 - (1 + \delta_1)^2}};$$

$$\gamma_0 = \arctg \frac{\delta_2}{\Lambda} - \text{значення кутів у початковому положенні 2ПКВМ.}$$

Отже, для значень кута зламу $\mu_1 = \mu_{1\max}$ $\mu_1 = \mu_{1\min}$ має місце рівність $a_{2m} = |-a_{2m}|$, для значень $\mu_{1\min} < \mu_1 < \mu_{1\max}$ — нерівність $a_{2m} > |-a_{2m}|$ і для значень $0^\circ \leq \mu_1 < \mu_{1\min}$ і $\mu_{1\max} < \mu_1 \leq 180^\circ$ — нерівність $a_{2m} < |-a_{2m}|$. Оскільки для значень μ_1 , що забезпечують $a_{2m} \leq |-a_{2m}|$, і значень μ_1 , які забезпечують $a_{2m} < |-a_{2m}|$, залежності $a_{2m} = f(\mu_1)$ аналогічні, то далі обмежимося розгляданням випадку, коли $a_{2m} \geq |-a_{2m}|$.

На відміну від повнооборотного КВМ-1, в якому максимальний кут тиску визначається у положенні вертикального розташування кривошипа, у неповнооборотному КВМ-2 максимальний кут тиску визначається по-різному залежно від меж, в яких знаходиться діапазон кута коливань γ_Σ .

Амплітуда коливань γ_Σ залежить від геометричного параметра λ_1 , а діапазон, в якому знаходиться γ_Σ , залежить від кута зламу шатуна μ_1 . Причому для деяких значень μ_1 у межах кута коливань плече BC може займати вертикальне положення.

Знайдемо зв'язок між значеннями μ_1 і максимумом кута тиску a_{2m} . Для цього приєднаний контур КВМ-2 (рис. 2, а) зафіксуємо в положенні $\gamma = 90^\circ$ і, вважаючи, що плечі AB і CB розвинутого шатуна ABC закріплені шарнірно, повернемо AB (суцільна лінія) у положення $A'B$ (пунктирна лінія). При цьому кут зламу μ_1 змінюватиметься від μ_1 до μ_1' (назвемо ці значення кутів межовими). Значення межових кутів зламу визначаємо у вигляді

$$\mu_1 = \arccos \frac{1 - \delta_1}{\lambda_1}, \quad \mu_1' = \arccos \frac{-(1 + \delta_1)}{\lambda_1}. \quad (1)$$

В діапазоні значень кута зламу від μ_1' до μ кут тиску має максимальні значення при $\gamma=90^\circ$ і знаходять його у вигляді

$$\alpha_{2m} = \arcsin \frac{\Lambda - \delta_2}{\lambda_2}. \quad (2)$$

Біжучий кут повороту кривошипа, що відповідає α_{2m} , визначають як

$$\varphi = \arcsin (\lambda_1 \cos \mu_1). \quad (3)$$

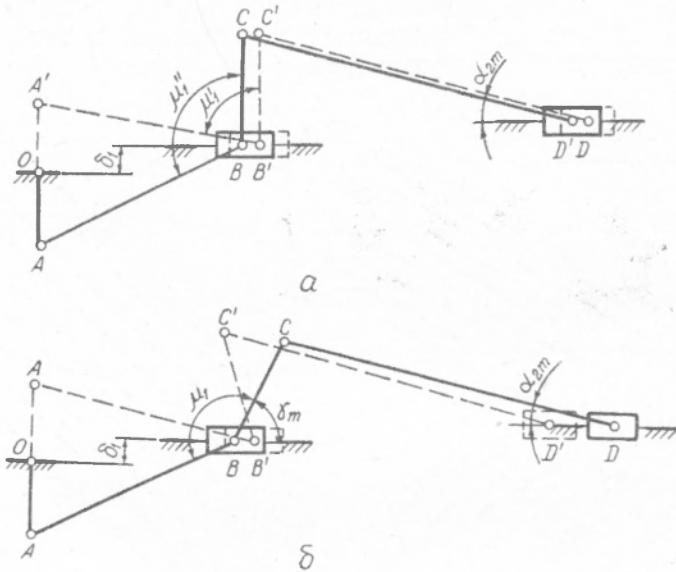

Рис. 2. Схема визначення максимального кута тиску α_{2m} :
 а - $\alpha_2 = \alpha_{2m}$, якщо $\gamma=90^\circ$; б - $\alpha_2 = \alpha_{2m}$, якщо $\gamma=\gamma_m$.

Для всіх інших значень μ_1 максимальний кут тиску шукають у положенні максимального кута γ (рис. 2, б). Якщо кут зламу шатуна знаходиться у межах $\mu_{1\min} \leq \mu_1 < \mu_1'$, то максимум α_{2m} — у положенні $\varphi=90^\circ$:

$$\alpha_{2m} = \arcsin \frac{\Lambda \sin \gamma_m - \delta_2}{\lambda_2}, \quad (4)$$

де γ_m — значення кута повороту розвинутого шатуна в положенні, що відповідає α_{2m}

$$\gamma_m = \pi - \arcsin \frac{1 - \delta_1}{\lambda_1} - \mu_1. \quad (5)$$

Коли кут зламу шатуна ABC перебуває в межах $\mu_1' < \mu_1 < \mu_{1\max}$, то α_{2m} в положенні $\varphi=270^\circ$:

$$\alpha_{2m} = \arcsin \frac{\Lambda \sin \gamma_m - \delta_2}{\lambda_2},$$

де γ_m знаходять як

$$\gamma_m = \pi + \arcsin \frac{1 + \delta_1}{\lambda_1} - \mu_1. \quad (6)$$

Таким чином, в межах $\mu_{1\min} \leq \mu_1 \leq \mu_{1\max}$ кут тиску α_{2m} постійний, а в межах $\mu_{1\min} \leq \mu_1 \leq \mu_1'$ і $\mu_1 \leq \mu_1 \leq \mu_{1\max}$ кут тиску α_{2m} не постійний і змінюється в межах до 30%.

Наочне уявлення межі існування геометричних параметрів 2ПКВМ у діапазоні значень кутів зламу $\mu_{1\min} \leq \mu_1 \leq \mu_1'$ і $\mu_1 < \mu_1 \leq \mu_{1\max}$, за яких α_{2m} знаходиться у положенні механізму $\gamma = \gamma_m$, дають побудовані номограми (рис. 3).

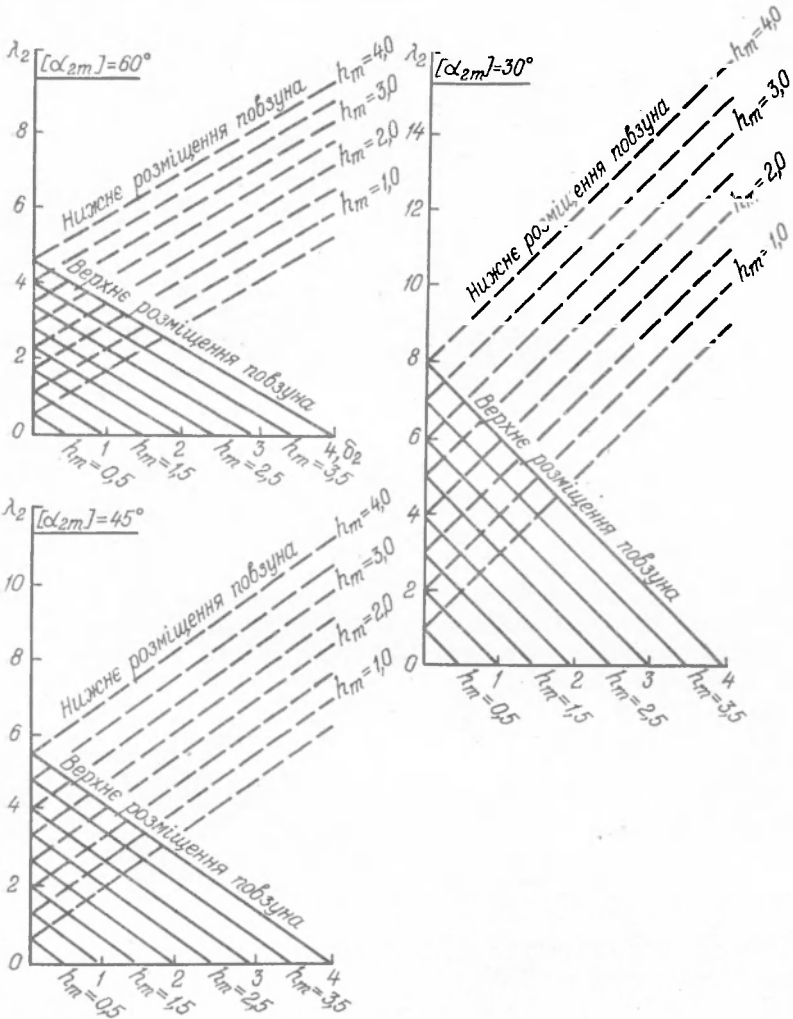

Рис. 3. Номограми для вибору параметрів КВМ-2 за умови забезпечення допустимих кутів тиску.

Порядок їх побудови такий. Запишемо формулу (4) у вигляді

$$\alpha_{2m} = \arcsin \frac{h_m \pm \delta_2}{\lambda_2}, \quad (7)$$

де $h_m = A \sin \gamma_m$ — узагальнений безрозмірний параметр, що залежить від значень μ_1 і Λ ; знак плюс прийнято для нижнього, а знак мінус для верхнього розташування повзуна відносно горизонталі. З формули (7) випливає

$$\lambda_2 = \frac{h_m \pm \delta_2}{\sin[\alpha_{2m}]}. \quad (8)$$

Варіюванням значень величин правої частини у межах $h_m = 0 \div 4$ з кроком $\Delta h_m = 0,5$ знаходимо відповідне значення невідомих λ_2 . На основі знайдених значень побудовані номограми (рис. 1) для значень $[\alpha_{2m}] = 30^\circ, 45^\circ, 60^\circ$, де по горизонтальній осі відкладені значення δ_2 , а по вертикальній λ_2 — похилими променями — значення h_m . Суцільна лінія — це промені для схеми КВМ-2 з верхнім розташуванням повзуна, а пунктирна — для схеми КВМ-2 з нижнім розташуванням повзуна відносно горизонтальної осі, проведеної через точку O . Точки перетину суцільних і пунктирних відповідають центральним КВМ-2 ($\delta_2 = 0$).

Користуються номограмами таким чином. Задаються величиною $[\alpha_{2m}]$, λ і визначають за формулою ($h_m = A \sin \gamma_m$) параметр h_m . Враховуючи вираз (5), попередньо знаходять γ_m . Далі з заданого значення λ_2 на вертикальній осі проводимо перпендикуляр до перетину з потрібним променем h_m . З цієї точки проводимо перпендикуляр до горизонтальної осі δ_2 . У точці перетину перпендикуляра з горизонтальною віссю знаходимо потрібне значення δ_2 .

Приклад. Знайти δ_2 , якщо допустимий кут тиску $[\alpha_{2m}] = 45^\circ$. Безрозмірні геометричні параметри механізму $\lambda_1 = 1,5$, $\delta_1 = 0,2$, $\lambda_2 = 5,0466$, кут зламу шатуна $\mu_1 = 165^\circ$. За формулою (1) знаходимо $\mu_1^* = \arcsin \frac{(1 + 0,2)}{1,5} = 143,13^\circ$. Оскільки $\mu_1 > \mu_1^*$, то γ_m шу-

кають з допомогою виразу (6): $\gamma_m = 180^\circ + \arcsin \frac{1 + 0,2}{1,5} - 165^\circ = 68,13^\circ$. Далі визначають безрозмірний параметр $h_m = 1,71 \times \sin 68,13^\circ = 1,59$. За номограмою (рис. 3) знаходимо $\delta_2 = 0,4$.

Список літератури: 1. *Бойко А. В.* Критеріальна механіка кулачково-рычажных механізмів. Автореф. дис. ... канд. техн. наук. — К., 1975. — 20 с. 2. *Бойко А. В., Мамонов Ю. П.* Исследование двухползунных кривошипно-рычажных механізмів. — Поліграфія і видавнича справа, 1979, № 15, с. 35—38.

Methods of geometrical synthesis of double-slide crank-lever mechanism at maximum allowed pressure angles are worked out here.

Стаття надійшла до редколегії 20. 11. 83